

Прокурорите са длъжни да правят индивидуална оценка на децата – жертви на насилие

И.ф. главен прокурор и министърът на правосъдието са сезирани заради системно неприлагане на минималните стандарти за защита на пострадалите

Съюзът на съдиите в България (ССБ) е партньор по [проекта INVICTUS](#), чиято цел е да се подобри оценката на нуждите на пострадалите от престъпления, насочването им към различни форми на подкрепа и предоставянето на информация на тях и техните близки по време на съдебния процес. Организации от България, Белгия, Нидерландия, Франция, Италия, Хърватска и Португалия проучват и огласяват добрите практики, които държавите от Европейския съюз са длъжни да следват по силата на [Директива 2012/29/ЕС от 2012 г.](#) за минималните стандарти относно правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления.

В изпълнение на проекта ССБ публикува серия от материали за реални дела, разгледани от български съдии.

Съдия от наказателното отделение на Софийския районен съд (СРС) отмени като необосновано постановлението на прокурор за прекратяване на наказателно производство за системно упражнявано физическо и психическо домашно насилие над две малолетни сестри от техния биологичен баща. Жалбата е подадена от майката, която е разделена с бащата. Сред доказателствата, на които съдът се позовава, са: констатирани травматични увреждания, декларации и заповед за незабавна защита по Закона за защита от домашно насилие, показания на майката и директора на училището, видеозаписи от проведени разговори с жертвите и др.

Според съда **наблюдаващият прокурор се е доверил безкритично на разказа на заподозрения**, който не носи отговорност за евентуално лъжесвидетелстване. Кредитирайки изцяло показанията на бащата, прокурорът е направил произволната констатация, че „преминавайки от единия родител към другия родител, децата са склонни да вземат страна, респективно да свидетелстват срещу другия родител“ - като по този начин напълно е игнорирано становището на експертите от Института по психология при МВР, че емоционалното състояние и поведение на момичетата по време на разпитите са автентични и съответни на преживяванията, които описват.

Съдебният състав констатира и нещо много важно - „*недопустима абдикация на досъдебните органи от задълженията им, произтичащи от Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета /ОВ L 315, , pp. 57–73/ и съответстващите ѝ разпоредби от националното законодателство, с които е транспонирана частично*“.

Става дума за това, че е **нарушено правото на индивидуална оценка**, която да определи физическото и психическото им състояние в резултат на извършеното престъпление и да установи наличието на специфични нужди от защита по смисъла. Според НПК това е задължително, когато пострадалият е дете. В случая – две деца.

„Примерно изброяване на тези защитни мерки се съдържа в разпоредбата на чл. 23, § 2 и § 3 от Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година, като в допълнение към тях, когато жертвата е дете, какъвто е и настоящият случай, задължително следва да се съобразят и мерките по чл. 24, § 1 от посочения акт от вторичното право на ЕС. Тук е мястото да се отбележи, че макар посочените разпоредби

да не са възпроизведени дословно в националното законодателство, то след изтичането на срока за транспониране на процесната директива на 16.11.2015 г., същите пораждат директен ефект и имат вертикално непосредствено действие, доколкото са безусловни, точни, ясни и предоставят права на частноправни субекти без да поставят изискване за допълнителни мерки по прилагане от страна на държавите членки или институциите на ЕС /в този смисъл вж. решение от 04.12.1974 г. на Съда по дело 41/74 „Yvonne van Duyn срещу Home Office“/, пише в определението на съда.

Той установява, че по делото липсват доказателства за изготвянето на индивидуални оценки на жертвите, които в случая би следвало да са разширени, а **това е създало предпоставки за вторична виктимизация на двете деца.**

Според правораздавателния орган е необходимо да се назначат съдебно-медицинска, психологична и др. експертизи, които да установят:

- уврежданията на пострадалите деца;
- медико-биологичния характер на констатираните телесни повреди;
- как са причинени и съответства ли това на посочения в разпитите им начин;
- в каква степен е увредено здравето на пострадалите;
- какво е било психическото състояние на пострадалите към момента на извършване на инкриминираните деяния;
- налице ли са психични нарушения или такива, пречателни за пълноценното социално функциониране на пострадалите лица, вследствие на инкриминираните деяния, какво е тяхното времетраене и какъв е необходимият срок за тяхното цялостно възстановяване;
- наблюдава ли се склонност към хиперболизиране и изкривено възприятие при пострадалите, както и завишено ниво на внушаемост и манипулиране от трети лица;
- съществува ли риск за правилното физическо, психическо и морално развитие на пострадалите, ако същите вземат участие в производството;
- необходимо ли е спрямо пострадалите деца да се вземе някоя от защитните мерки, предвидени в Директива 2012/29/ЕС.

Съдебният състав достига до еднозначен и непоколебим извод, че **наблюдаващият прокурор е демонстрирал флагрантна предубеденост** от изхода на делото с изопачаване на доказателствените източници и игнориране на доказателствения материал, подкрепящ твърденията на пострадалите, както и с бездействието си при изготвянето на разширени индивидуални оценки на двете деца, с което е можело да се избегне рискът за ревиктимизация, сплашване и отмъщение от заподозрения.

Като аргумент съдът сочи: „Европейският съд в Страсбург неотклонно постулира разбирането, че фактическата независимост и неутралитета на досъдебните органи липсват, когато съмненията в тяхната обективност почиват на необосновани пропуски да се извършат необходими и очевидни действия по разследването или при явен и необоснован уклон спрямо версията, поддържана от разследването лице (в този смисъл решение по делото „Ерги срещу Турция“ от 28.07.1998 г., решение по делото „Еремиасова и Печова срещу Чехия“ от 28.05.2014 г. и др.).“

Такъв е и този случай: „не само заради констатираните пропуски при разкриване на обективната истина, целенасоченото преекспониране на съдържанието на доказателствения материал и безукорното фаворизиране на лансирания сюжет от заподозрения, чиито показания не притежават доказателствена стойност, но и с оглед впечатляващия стремеж на наблюдаващия прокурор да наблегне приоритетно върху хипотетичната внушаемост и манипулируемост над пострадалите деца, заклеявайки априори техните разкази като недостовърни без каквато и да било доказателствена опора

за фриволни изводи.“

Затова съдията решава да изпрати делото на Софийската градска прокуратура за произнасяне по искането за отвод, направено в жалбата, както и за да бъде упражнен надзор относно изпълнението на дадените задължителни указания от съда по приложението на процесуалния наказателен закон и по спешното предприемане на действия за оценка на специфичните нужди от защита на двете пострадали деца.

Съдът констатира, че казусът не е прецедент, а представлява системен дефицит в дейността на органите на МВР и на съдебната власт, затова сезира и.ф. главния прокурор с оглед извършването на преценка за осъществяване на надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на органите на досъдебното производство, както и министъра на правосъдието, в качеството му на председател на Националния съвет за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления: *„Настоящият съдебен състав намира за нужно да сигнализира, че минималните стандарти за защита, заложи в Директива 2012/29/ЕС трайно и упорито не се прилагат в националната практика, което е индикатор за съществуването на дълбок структурен проблем в системата на наказателното правосъдие. Тяхното фактическо negliжиране от страна на правоприлагащите и правораздаващите органи превръща правата на пострадалите в илюзорни, като подобно системно осуетяване на полезното действие (effet utile) на правото на ЕС компрометира ангажиментите на държавата и съставлява самостоятелно основание за иницииране на производство за установяване на нарушение от Европейската комисия по реда на чл. 258, ал. 1 Договора за функциониране на ЕС“*, пише в определението, което е влязло в сила.